

УДК 338:351

Крижановська О. В.

аспірант кафедри обліку і аудиту

Міжнародний університет бізнесу і права

УПРАВЛІННЯ ТА ЕКОНОМІЧНА БЕЗПЕКА У ПАЛИВНО-ЕНЕРГЕТИЧНІЙ ГАЛУЗІ

З погляду системного підходу безпеку в паливно-енергетичному комплексі можна визначити як якість системи, що забезпечує її стійке та стабільне функціонування і розвиток за умов виникнення різних видів загроз зовнішнього і внутрішнього характеру.

Це така якість системи, яка дозволяє мінімізувати, а в крайньому випадку і повністю уникнути негативного впливу дестабілізуючих факторів різного характеру.

Ключові слова: економічна безпека в паливно-енергетичній галузі, система, аналіз економічної системи, матеріальні ресурси.

Постановка проблеми. Необхідність впливу на економічну безпеку в паливно-енергетичній галузі на різних рівнях, а також взаємозв'язок цих рівнів вимагає розроблення й використання системного підходу до управління економічною безпекою. Цей підхід передбачає більш широке дослідження явищ і процесів, ніж це звичайно робиться економістами, окрім того, включає до свого складу виділення внутрішнього і зовнішнього середовища, а також їхніх взаємозв'язків.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Сьогодні окремим проблемам забезпечення економічної безпеки України приділено багато уваги вітчизняними науковцями серед яких В. А. Жовтянський, В. В. Микитенко, М. М. Мітрахович, О. М. Суходоля та інші. Їхні наукові здобутки є важливим фундаментом для подальших наукових досліджень та розробки енергоефективної моделі соціально-економічного розвитку держави.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Однак в багатьох сучасних літературних і наукових джерелах проблема паливно-енергетичної безпеки держави розглядається у контексті аналізу економічної безпеки держави і виступає лише як одна з багатьох складових компонентів останньої.

Постановка завдання. Метою статті є аналіз місця та ролі паливно-енергетичної безпеки держави як окремого важливого чинника в системі забезпечення національної безпеки країни що здійснює вагомий вплив на соціально-економічний розвиток держави.

Виклад основного матеріалу. Основне завдання управління та безпека у паливно-енергетичній галузі є стійкістю системи, яка пов'язана з дослідженням комплексу процесів планування, аналізу і контролю за всіма функціональними, територіальними та іншими підсистемами.

Аналіз економічної безпеки, в паливно-енергетичному комплексі, як певного стану системи, який уможливорює або забезпечує безкінечно довге функціонування самої системи за умов негативних або небажаних впливів зовнішнього та внутрішнього характеру, свідчить, що система управління економічною безпекою є складною відкритою системою [1].

Велика кількість факторів, які впливають на рівень економічної безпеки в паливно-енергетичній галузі, та її структурна складність дозволяють виділити множину структур для адекватного опису економічної безпеки та її управління.

Виходячи з цього, процесу визначенню управляючого впливу повинен передувати аналіз загроз економічній безпеці системи і стану керованої системи, а саме – управління економічною безпекою повинно бути спрямоване не тільки на зменшення втрат від реалізації конкретної загрози, але й на ефективну ліквідацію наслідків від реалізації загрози. Подібний підхід отримав назву адаптивного управління економічною безпекою в галузі.

Необхідним елементом покращення управління економічною безпекою виступає кількісна оцінка її рівня, яка дає змогу у випадку існування істотних порушень або відхилень визначити ступінь близькості системи до межі її стійкості, де буде втрачена передбачуваність її змін у відповідь на зовнішні і внутрішні впливи.

У практичному вимірі існує два основних підходи до забезпечення економічною безпекою в паливно-енергетичному комплексі – галузевий і функціонально-територіальний. Галузева система забезпечення сформувалася за радянських часів та дісталася державі у спадок від командної системи економіки. Основним методологічним принципом її функціонування є забезпечення за галузевим підходом, коли в основу керівних впливів було покладено диференціацію господарства за галузями без врахування їх міжгалузевих зв'язків та взаємовпливів. До сфери впливу регіонів було передано більшість питань соціальної сфери. Однак у практичному вимірі регіональні органи виконавчої влади повинні були вирішувати значно більшу кількість питань, пов'язаних із забезпеченням стабільного розвитку господарства, формуванням податкових надходжень, збереженням навколишнього середовища.

В основному всі наявні фінансові та матеріальні ресурси розподілялися централізовано та на основі широкого використання адміністративних важелів. Домінуючу роль при цьому відігравали центральні органи виконавчої влади (профільні міністерства та відомства).

Враховуючи тенденції та перспективи розвитку світових регіональних процесів, територіальний розвиток та планування неможливі без адекватної системи управління економічними процесами на регіональному рівні. Регіональна економічна система повинна здійснювати управління господарством, соціальною сферою та охороною навколишнього середовища в паливно-енергетичній галузі, маючи для реалізації цього процесу необхідні повноваження, методи і важелі забезпечення економічної безпеки. Важливим фактором успішної реалізації основ забезпечення економічною безпекою є їх

аналогічність зі стратегічною метою забезпечення безпеки, тому ці положенням можна ототожнити.

Визначальні процеси розвитку економіки ведуть до все більшого поширення виробництва і технологій, які виникають на основі поєднання галузей (мають міжгалузевий характер). Підприємства, орієнтовані на функціонування господарства ринкового типу, змушені випускати продукцію, виконувати роботи та послуги, визначені не директивними постановами, а виключно кон'юнктурою ринку [2].

Тому за умов переходу до ринкових відносин об'єктивно неможливо продовжувати галузеве управління економікою різних рівнів ієрархії, вона потребує переходу до функціонально-територіальної системи управління економічною безпекою, яка значно розширює автономію регіонів щодо можливостей впливу на перебіг економічних процесів. Пропозиції про перехід до функціонально-територіальної системи виходять з того, що значна частина економічного комплексу передається в управління територіям (з можливістю підтримки з центру у випадку виникнення кризових ситуацій). При цьому більшість загальнодержавних органів управління має не галузевий, а функціональний характер, тобто забезпечує не роботу певної конкретної галузі, а реалізацію однієї з функцій держави.

Метою підвищення ефективності територіального управління економічною безпекою паливно-енергетичній галузі в реальному секторі економіки є створення сприятливих умов для забезпечення ефективного розвитку економіки регіону як єдиного цілого, що передбачає участь у вирішенні загальнодержавних завдань з урахуванням місця регіону в державному поділі праці і специфічних інтересів кожного регіону; ефективному внутрішньо-регіональному поділі праці, спеціалізації і кооперуванні, ефективній сумісній діяльності підприємств у регіоні; створенні сприятливих умов для розміщення та ефективного функціонування виробничих об'єктів; раціональному використанні територіального виробничого, науково-технічного і ресурсного потенціалу; ефективному

розвитку регіональних виробничо-господарських комплексів; управлінні господарством місцевого призначення, координуванні випуску продукції і надання послуг внутрішньо-регіонального споживання в паливно-енергетичній галузі.

На фоні переходу до нової суспільно-політичної формації, зміни форм власності та значних ускладнень економічного, соціального, політичного й екологічного стану країни, сформувалися серйозні загрози економічній безпеці. Такий стан вимагає запровадження адекватного управління соціально-економічним розвитком країни, вибору ефективних управлінських рішень, за рахунок яких, на думку вчених, можливим є збільшення їх оптимальності і надійності на 5-7 % [3, с. 210-212].

Варто розглянути приклади недостатньо обґрунтованих управлінських рішень. Наприклад, японська фірма «Яманті сек'юритіз», що займалась операціями на ринку цінних паперів, оголосила про добровільне припинення своєї діяльності, тому що чисті борги становили понад \$24 млрд, а з урахуванням дочірніх компаній – \$50 млрд. Ця фірма не мала досвіду ведення високо ризикових операцій, що в кінцевому підсумку призвело до її краху. Цей приклад – свідчення некваліфікованих управлінських рішень. Безсумнівно, це було б неможливим, якби прийняття управлінських рішень ґрунтувалося на сучасних оптимізаційних комп'ютерних технологіях, що дають можливість, зокрема, знижувати невизначеність на прикладі аналізу місткості ринку. У передових розвинених країнах розрахунок місткості ринку є основою маркетингових досліджень планування й економічного обґрунтування інвестиційних проектів. Невизначеність створює економічні ризики, тому що місткість ринку невідома, і не можна виключити, що пропозиція товару буде великою. У цьому випадку також збільшуються витрати на збереження, транспортування, часткову або повну втрату нереалізованого товару, тобто буде завищений ризик. У випадку, коли постачання будуть недостатні, виникає недоотриманий прибуток, а ризик буде занижений. Оптимізаційні комп'ютерні технології дають можливість

розрахувати місткість ринку з малою погрішністю, спираючись при цьому на неточні вихідні дані, на експертні оцінки мінімального і максимального значення факторів. Велике значення в удосконаленні, спрямованого на забезпечення економічної безпеки України, має управлінське консультування (консалтинг) як вид інфраструктурної діяльності з надання професійної допомоги в раціоналізації управління.

Висновки. Сьогодні неодмінною основою розбудови економіки України та підвищення добробуту кожного громадянина є створення сучасної паливно-енергетичної галузі, що здатна гарантувати економічну безпеку цієї галузі та паливно-енергетичну незалежність України означає спрямування на забезпечення ефективного та сталого розвитку паливно-енергетичного комплексу та зменшення рівня енергетичної залежності країни.

Список використаної літератури

1. Глобальна трансформація та стратегія розвитку \ О. Г. Белорус, Д. Г. Лук'яненко та ін. – К.: Оріяне, 2000. – 424 с.
2. Економічна безпека: навч. посіб. \ О. Є. Користін, О. І. Барановський, Л. В. Герасименко та ін.; за ред. О. М. Джужі. – К.: Алерта; КНТ; Центр учбової літератури, 2010. – 368 с.
3. Загрози економічній безпеці України \ О. С. Власюк. – Е.: ВПЦ "Київський ун-т", Ін-т між нар. відносин, 2001. – с. 210-212.

КРЫЖАНОВСКАЯ О. В. УПРАВЛЕНИЕ И ЭКОНОМИЧЕСКАЯ БЕЗОПАСНОСТЬ В ТОПЛИВНО-ЭНЕРГЕТИЧЕСКОЙ ОТРАСЛИ

С точки зрения системного подхода безопасность в топливно-энергетическом комплексе можно определить как качество системы, что обеспечивает ее устойчивое и стабильное функционирование и развитие условий возникновения различных видов угроз внешнего и внутреннего характера. Это такое качество системы, которая позволяет

минимизировать, а в лучшем случае и полностью избежать негативного влияния дестабилизирующих факторов различного характера.

Ключевые слова: экономическая безопасность в топливно-энергетической отрасли, система, анализ экономической системы, материальные ресурсы.

KRYZHANOVSKAYA O. V. CONTROL AND ECONOMIC SECURITY IN THE FUEL AND ENERGY INDUSTRY

From the point of view of system approach to security in the energy sector can be defined as a quality system that ensures its stable functioning and development of the conditions for the emergence of various kinds of threats of external and internal nature. This is a quality system, which allows to minimize and, at best, and completely avoid the negative influence of destabilizing factors of different nature.

Keywords: economic security in the energy sphere of the system, the analysis of the economic system, material resources.